

KAPITOLA 7.

OCHRANA OVZDUŠÍ

OTÁZKY:

1. Vymezte předmět právní úpravy na úseku ochrany ovzduší. Jaký je hlavní účel právní regulace ochrany tzv. vnějšího ovzduší?
2. Znečištěné ovzduší „nezná státních hranic“: vyjmenujte alespoň tři prameny mezinárodního práva na úseku ochrany ovzduší, ke kterým Česká republika přistoupila, a stručně je charakterizujte.
3. S jakými ukazateli přípustné úrovně znečištění ovzduší pracuje zákon o ochraně ovzduší?
4. Jaké druhy nástrojů využívá právní úprava za účelem ochrany ovzduší? Blíže charakterizujte ekonomické nástroje na úseku ochrany životního prostředí.
5. Popište kategorizaci zdrojů znečišťování ovzduší a vysvětlete její účel. Jaké je postavení spaloven odpadu?
6. Které subjekty jsou adresáty povinností stanovených na úseku ochrany ovzduší? Jaké obecné povinnosti ukládá zákon o ochraně ovzduší každému?
7. Charakterizujte základní povinnosti provozovatelů zdrojů znečišťování ovzduší a následky jejich nedodržení.
8. S odkazem na právní úpravu vysvětlete pojmy „tmavost kouře“ a „pachové číslo“.
9. Jaká opatření jsou přijímána v oblastech se zhoršenou kvalitou ovzduší?
10. Co je tzv. smogová situace a kdo ji vyhláší? Jaká opatření mohou být za této situace přijata?
11. Uvedte prameny právní úpravy ochrany ozónové vrstvy Země. Jakým způsobem právní úprava ozónovou vrstvu Země ochraňuje? Co jsou regulované látky?
12. Co je tzv. světelný smog? Je předmětem právní regulace?
13. Jakým způsobem a proč je chráněn klimatický systém Země?
14. Zabývejte se problematikou poskytování informací na úseku ochrany ovzduší.
15. Co je tzv. Národní alokační plán a jaký je jeho účel? Vysvětlete pojem „emisní povolenka“.
16. Jak a kde je stanovena „přípustná míra obtěžování zápachem“? Kdo a na základě čeho přípustnou míru obtěžování zápachem posuzuje a jaké důsledky je možné dovodit z jejího překračování?
17. Zabývejte se specifiky právní odpovědnosti na úseku ochrany ovzduší.

PŘÍKLADY:

1. V obci Kouřová Lhota mají problémy s panem Čadílkem. Z komína jeho domku na kraji obce se často valí hustý a štiplavý kouř. Pan Čadílek doposud nedbal stížností nejbližších sousedů na nedýchatelný vzduch a všudypřítomné saze.

- a) Provedte právní kvalifikaci jednání pana Čadílka. Jaký právní postup byste doporučili obyvatelům obce, kteří již jednání pana Čadílka snášet nechtějí?

Pan Čadílek si chtěl sousedy udobřit, a proto uspořádal na své zahradě „pálení čarodějnic“ s občerstvením, na které své sousedy pozval s tím, že mohou přispět do základny vetry nepotřebnými věcmi, jichž se chtějí zbavit. Vedle organického materiálu (polena, větve, spadané listí apod.), při jehož spalování si přítomní sousedé opekli buřty, pak byly do ohniště vhazovány další věci (nepotřebný textil, plastové lahve, pneumatiky). Aby vše dobře hořelo, podléval pan Čadílek ohniště benzínem.

- b) Jaká pravidla jsou stanovena pro spalování v otevřených ohništích? Jaká sankce hrozí panu Čadílkovi (a případně přítomným sousedům) za výše popsanou činnost? Který orgán je oprávněn sankci uložit?
- c) Stanovila obec, ve které žijete, obecně závaznou vyhláškou podmínky pro spalování rostlinných materiálů (a pokud ano, jakým způsobem)?

2. Manželé Jaklovi se rozhodli zavzpomínat na časy mládí a výročí své svatby chtěli oslavit výletem na známá místa. Aby byl retro zážitek dokonalý, rozhodli se, že cestu absolvují ve svém prvním automobilu – Trabantu 601, rok výroby 1981, předzdivaném „Brumík“, který si z nostalgie ponechali. Brumík však nebyl v nejlepší kondici a cestou vypouštěl spoustu kouře, čímž způsoboval sníženou viditelnost na pozemní komunikaci. Někteří řidiči jedoucí za Brumíkem dokonce zapnuli mlhová světla.

- a) Jaké podmínky stanoví právní úprava pro provoz vozidel na pozemních komunikacích z hlediska ochrany ovzduší?
- b) Zamyslete se nad tím, zda, resp. za jakých podmínek je možné takováto vozidla provozovat? Mohl by být Brumík přihlášen do registru historických vozidel a pokud ano, musel by splňovat stanovené emisní limity ve výfukových plynech?
- c) Zvažte, zda by z výše popsaného jednání mohly být vyvozeny nějaké právní důsledky. Jak byste postupovali na místě hlídky dopravní policie, kolem kterých Brumík s manželí Jaklovými projeli?

3. V lokalitě Mlhavé údolí na území České republiky je provozována tepelná elektrárna, v blízkosti se nachází zařízení na výrobu hutního materiálu, údolím rovněž vede frekventovaná dopravní tepna. Obyvatelům žijícím v této oblasti dělá starosti špatná kvalita ovzduší, zvláště za horších rozptylových podmínek trpí dýchacími potížemi. Poměrně často je proto v této oblasti nutné vyhlásit smogovou situaci.

- a) Zabývejte se uvedenými objekty (tepelná elektrárna, zařízení na výrobu hutního materiálu, dopravní tepna) z hlediska jejich možného zařazení pod pojem „zdroj znečišťování ovzduší“. Kdo rozhoduje v pochybnostech, zda jde o zdroj znečišťování ovzduší a o jeho zařazení do příslušné kategorie těchto zdrojů?
- b) Vyjmenujte alespoň pět povinností, které platná právní úprava ukládá

provozovatelům velkých stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší. Kdo je oprávněn plnění těchto povinností kontrolovat?

- c) Poskytněte právní radu obyvatelům oblasti, kteří mají zájem na zlepšení ovzduší v této oblasti. Mohla by být podle Vašeho názoru úspěšná žaloba místních obyvatel trpících dýchacími potížemi na náhradu škody proti provozovatelům zdrojů znečišťování ovzduší? Pokud ano, za jakých podmínek?

V Mlhavém údolí se rovněž rozprostírá les ve vlastnictví soukromé osoby, na němž byla důsledkem každodenního působení exhalací ze zdrojů znečišťování ovzduší způsobena značná škoda.

- d) Mohl by vlastník lesa úspěšně požadovat na provozovatelích zdrojů znečišťování ovzduší náhradu vzniklé škody? Zamyslete se nad relevancí právní obrany znečišťovatelů spočívající v tvrzení, že z jejich strany byly dodrženy emisní limity.

4. Na území obce Mrakovice má být postaveno zařízení na termické zpracování komunálního odpadu s provozní kapacitou zpracovaného odpadu 50 tun denně. Energie vzniklá spalováním odpadu má být rozvodnou sítí dodávána do jednotlivých domácností v Mrakovicích. Část obyvatel má však obavy ze zhoršení kvality ovzduší v obci.

- a) Bude se jednat o spalovnu odpadu ve smyslu platné právní úpravy? Jakým způsobem a kým bude chráněn zájem na příznivém stavu ovzduší v řízeních předcházejících kolaudačnímu rozhodnutí? Jaký postup doporučíte občanům obce, kteří s umístěním tohoto zařízení na území obce nesouhlasí?
- b) Zaměřte se na podmínky provozu spaloven z hlediska ochrany ovzduší. Kterým právním předpisem jsou tyto podmínky stanoveny? Kdo dohlíží nad provozem spalovny odpadu?
- c) Jak bude postupovat provozovatel zařízení, pokud by chtěl v průběhu jeho provozu navýšit kapacitu zpracovaného odpadu na 100 tun denně? Mohlo by ze strany příslušného orgánu ochrany ovzduší dojít ke změně podmínek provozu (např. snížení kapacity zpracovaného odpadu) v zájmu ochrany ovzduší? Pokud ano, mohl by provozovatel zařízení oprávněně požadovat náhradu případně vzniklé škody?
- d) Jaké právní prostředky poskytuje platná právní úprava občanům Mrakovic k jejich ochraně, pokud se domnívají, že zařízení překračuje emisní limity znečišťujících látek?

5. Mrazírny Mrož a syn, s. r. o., využívají chladicí zařízení, které obsahuje hydrochlorfluoruhlodíky. Toto chladicí zařízení společnost zakoupila v roce 1995.
- a) Vztahují se na společnost Mrož a syn právní předpisy zajišťující ochranu klimatického systému Země? Pokud ano, konkretizujte povinnosti, které právní úprava společnosti Mrož a syn v tomto ohledu ukládá.
- b) Mohla by společnost Mrož a syn v současné době v případě potřeby zakoupit

stejně chladicí zařízení? Pokud ne, bylo by možné staré chladicí zařízení (bylo-li by ještě funkční) používat i v roce 2015?

- c) Jakým způsobem by měla společnost Mrož a syn postupovat po vyřazení chladicího zařízení z provozu? Mohla by jej sama zlikvidovat?

6. Občané obce Světlá si stěžují na nízkou kvalitu života.

Posudte následující problémy, se kterými se potýkají, a navrhněte, jakým způsobem by je bylo možné podle práva efektivně řešit:

- Jsou obtěžováni pronikavým zápachem, který k jejich obydlím často doléhá z nedaleké koželužny.
- Jsou nadměrně vystavováni nepříjemnému světelnému záření z četných poličních reklamních poutačů.
- Vadí jim hustý dým způsobený spalováním méně kvalitního paliva (hnědé uhlí), které pro otop v kamnech používají některé domácnosti v obci.

7. Při kontrole v cementárně Tuhý a Tvrdý a. s. zjistili inspektoři České inspekce životního prostředí, že zařízení je provozováno v rozporu se závaznými podmínkami stanovenými v integrovaném povolení. Konkrétně bylo zjištěno překračování emisních limitů znečištění ovzduší a používání nepovolených paliv ve výrobě.

- a) Uvedte, jaké nástroje sankčního charakteru právní úprava pro tuto situaci předvídá. Který z těchto nástrojů (uvedte konkrétní zákonná ustanovení) podle vašeho názoru aplikuje příslušný kontrolní orgán?
- b) Zamyslete se nad tím, podle jakých kritérií je ze strany příslušných orgánů veřejné správy stanovována výše pokut za spáchání správních deliktů (přestupků) na úseku ochrany životního prostředí (konkrétně ovzduší).

Provozovatel se rozhodl cementárnu rozšířit (výstavba skladu a instalace další rotační pece) a modernizovat (instalace nového zařízení na snížení emisí NO_x).

- c) Jaké kroky je provozovatel povinen pro realizaci těchto změn učinit?

Z JUDIKATURY:

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 3. 2009, čj. 9 As 41/2008-74

Rozhodnutím příslušného krajského úřadu podle ust. § 9 odst. 4 zákona o ochraně ovzduší se provozovateli stanovuje povinnost plnit emisní limity dalších znečišťujících látek, tedy kromě těch, jejichž limity je povinen plnit přímo ze zákona (*ex lege*), přičemž výše emisních limitů těchto dalších znečišťujících látek nemůže být rozhodnutím krajského úřadu stanovena na základě jeho volné úvahy, ale je rovna výši obecných emisních limitů určených platnými prováděcími právními předpisy. Vzhledem ke skutečnosti, že rozhodnutím krajského úřadu podle výše citovaného ustanovení

zákonu o ochraně ovzduší se provozovateli nově stanoví povinnost plnit emisní limity znečišťujících látek, k jejichž plnění nebyl do té doby povinen, je třeba tomuto rozhodnutí přiznat charakter konstitutivního rozhodnutí, jímž se provozovateli nově stanovují práva a zejména pak povinnosti. Jedná se tedy o takové rozhodnutí správního orgánu, jehož výrok je konstitutivní a měl by proto být formulován tak, aby z něho bylo jednoznačně patrné, jak příslušný správní orgán, v daném případě krajský úřad, rozhodl, neboť jen tak se jeho rozhodnutí stává přezkoumatelným a vyhovuje ústavněprávnímu požadavku právní jistoty.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 8. 2008, čj. 2 As 43/2005-79

Stanovisko orgánu ochrany ovzduší podle § 80 odst. 2 stavebního zákona (z roku 1976 – pozn. autorů), resp. mlčení tohoto orgánu s tam předvídanými právními následky, bylo právě tou (a jedinou) formou, jakou se realizovala působnost orgánu ochrany ovzduší při uvádění velkých zdrojů znečištění do provozu, kterou tomuto orgánu dal § 11 odst. 1 písm. a) in fine zákona č. 309/1991 Sb. Ustanovení § 11 zák. č. 309/1991 Sb. hovoří o souhlasu, přičemž neuvádí nic o jeho závaznosti. I s ohledem na to, že, jak bylo výše uvedeno, zákonná úprava přímo předvíдалa v § 22 zákona č. 309/1991 Sb. to, že zájmy ochrany ovzduší budou chráněny někdy jen v rámci jiných řízení podle zvláštních zákonů, např. v kolaudačním řízení podle stavebního zákona, proto nutno mít za to, že míra závaznosti souhlasu podle § 11 zákona č. 309/1991 Sb. mohla být různá v závislosti na povaze toho kterého řízení podle zvláštního zákona, pro jehož účely měl být souhlas udělován. (...) Zákon o ochraně ovzduší, tj. zákon č. 86/2002 Sb., který zrušil zákon č. 309/1991 Sb. s účinností od 1. 6. 2002, přinesl v tomto ohledu zásadní změnu. (...) Zásadně se změnil procesní režim, a především okruh právních prostředků, které mají podle zákona o ochraně ovzduší k dispozici orgány ochrany ovzduší (...) Nová právní úprava tedy vyžaduje k tomu, aby stavba, jež má povahu zvláště velkého, velkého či středního stacionárního zdroje znečištění ovzduší, mohla být uvedena do provozu, povolení podle § 17 odst. 1 písm. d) zákona o ochraně ovzduší, jehož obsah a náležitosti zákon dále stanoví (zejména § 17 odst. 7 a 8) a jež je pro správní orgány s obecnou působností na úseku stavebního práva, tj. v případě stěžovatele pro stavební úřad, který provádí kolaudační řízení, závazné, takže musí být bez dalšího – zejména bez toho, že by stavební úřad mohl podmínky v povolení stanovené modifikovat – subsumováno do kolaudačního rozhodnutí. Bez předchozího vydání povolení podle § 17 odst. 1 písm. d) zákona o ochraně ovzduší pak vůbec nelze, na rozdíl od předchozí právní úpravy, kolaudační rozhodnutí vůbec vydat.

V projednávané věci tak jde především o výklad ustanovení § 54 odst. 1 zákona o ochraně ovzduší, tedy konkrétně slovního spojení „správní řízení na úseku ochrany ovzduší“ a s tím spojené otázky, zda lze považovat kolaudační řízení podle § 70 stavebního zákona za správní řízení na úseku ochrany ovzduší. (...) Nejvyšší správní soud má za to, že abstraktně vymezenou kategorii řízení ve věcech ochrany ovzduší nelze, za situace, kdy zákonodárce užil takto široce formulované pravidlo v přechodném ustanovení, zúžit pouze na řízení před orgány ochrany ovzduší, nicméně že přesto se ustanovení § 54 odst. 1 zákona o ochraně ovzduší vztahuje pouze na jednu specifickou část správních

řízení na úseku ochrany ovzduší. (...) Podle názoru Nejvyššího správního soudu je nelze vyložit jinak, než že se slovní spojení „správní řízení na úseku ochrany ovzduší“ vztahuje pouze na sankční řízení a nevztahuje se na ta správní řízení na úseku ochrany ovzduší, v nichž bylo třeba vyžádat souhlasu nebo jiného závazného či nezávazného stanoviska orgánu ochrany ovzduší, tedy v situaci stěžovatele na kolaudační řízení podle § 70 stavebního zákona. (...) Pouze z kontextu (z toho, že hned za touto formulací navazuje formulace o přechodném režimu sankcí) lze dovodit, že přechodné ustanovení se vztahuje pouze na řízení sankční a že na jiná řízení na úseku ochrany ovzduší se má od počátku účinnosti nového zákona vztahovat nová právní úprava. Uvedená skutečnost, tedy znatelně nepřesná formulace přechodných ustanovení, stěžovatele, na něhož podle jeho názoru měl dopadat režim přechodových ustanovení, nezbavovala povinnosti opatřit si k tomu, aby mohl i za účinnosti nové právní úpravy provozovat velký zdroj znečištění, povolení orgánu ochrany ovzduší podle § 17 odst. 1 písm. d) zákona o ochraně ovzduší. Zcela zásadním způsobem však snižovala míru jeho zavinění ve vztahu ke správnímu deliktu, za nějž mu byla uložena pokuta rozhodnutím ČIŽP.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 3. 2007, čj. 1 As 16/2006-54

Účelem ustanovení § 126 stavebního zákona (*stavební zákon z roku 1976 – pozn. autorů*) je vedle ochrany dalších důležitých zájmů především ochrana životního prostředí. „Právní okolí“ stavebního zákona tvoří celá řada zákonů chránících jednotlivé zvláštní zájmy, a to zejména zájmy veřejné. Tyto předpisy obsahují ustanovení, jež upřesňují jaká povolení, závazná stanoviska, posudky nebo vyjádření jsou v daném řízení zapotřebí, případně zda je ze strany orgánu, který hájí příslušné zvláštní zájmy, k vydání rozhodnutí jeho souhlas vůbec nutný. Dikce § 126 tomuto účelu zcela odpovídá, a slouží jako „zastřešující“ zmocnění pro stavební úřad souhlasy, vyjádření a stanoviska od dotčených orgánů požadovat, cit: „Dotýká-li se řízení podle stavebního zákona zájmů chráněných zvláštními předpisy, rozhodne stavební úřad jen v dohodě, popřípadě se souhlasem orgánu státní správy, který chráněné zájmy hájí“. Z toho plyne, že ve vztahu k ustanovení § 126 stavebního zákona je ustanovení § 17 zákona o ochraně ovzduší v postavení legis specialis vůči legis generalis. Chráněným zájmem je zde ochrana životního prostředí, a podle tzv. „složkového zákona“ je to v posuzovaném případě ochrana kvality ovzduší, přesněji řečeno ochrana před vnášením a vypouštěním znečišťujících látek do ovzduší. Souhlasy a povolení podle ustanovení § 17 citovaného zákona slouží jako prevence a omezování znečišťování této složky životního prostředí. Z důvodové zprávy k návrhu zákona č. 86/2002 Sb. vyplývá, že oproti předchozí právní úpravě [zákon č. 309/1991 Sb., o ochraně ovzduší před znečišťujícími látkami (zákon o ovzduší)] byl institut vydávání souhlasu k umístování a povolování staveb velkých a středních zdrojů včetně jejich změn a k uvedení do provozu nahrazen institutem vydávání stanoviska, na jehož řízení se nevztahuje správní řád. (...) V řízení o vydání stavebního povolení na zřízení malého stacionárního zdroje znečišťování ovzduší není podle § 17 odst. 1 písm. c) a odst. 3 zákona o ochraně ovzduší stanovisko dotčeného orgánu státní správy povinným podkladem pro vydání rozhodnutí a stavební úřad nemůže zamítnout žádost o vydání stavebního povolení s poukazem na to, že musel respektovat stanoviska

dotčených orgánů ochrany ovzduší, která si vyžádal nad rámec zákona, aniž by se sám vypořádal s otázkou, zda stěžovatel splnil povinnosti podle ustanovení § 3 odst. 8 zákona o ochraně ovzduší.

Podle rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 27. 10. 2006, čj. 9 Ca 266/2004-51

Kategorizaci zdrojů znečišťování ovzduší, a tedy i posouzení otázky, zda v případě čerpací stanice provozované žalobcem jde o mobilní či stacionární zdroj znečišťování ovzduší, je nutno chápat v duchu zákona o ochraně ovzduší z hlediska ochrany ovzduší před znečišťováním. Není rozhodné to, zda jde o takový zdroj znečišťování ovzduší, který je po technické stránce mobilní z hlediska dopravy, tj. zda je dotyčné zařízení osazeno na kolech a zda je uzpůsobeno k pohybu, nýbrž to, zda se jedná o zdroj, který může znečišťovat ovzduší jako objekt uvedený v ustanovení § 4 odst. 2 zákona o ochraně ovzduší, to jest především svými spalovacími motory znečišťujícími ovzduší a sloužícími k vlastnímu pohonu či zabudovanými jako nedílná součást technologického vybavení daného zařízení, či zda se jedná o zařízení nejen spalovacího, ale i jiného technologického procesu ve smyslu § 4 odst. 3 téhož zákona, které znečišťuje nebo může znečišťovat ovzduší. Je přitom zřejmé, že objekt čerpací stanice provozované žalobcem není vybaven spalovacími motory tak, aby mohl být zařazen mezi mobilní zdroje znečišťování ovzduší ve smyslu definice uvedené v ust. § 4 odst. 2 zákona o ochraně ovzduší a že vzhledem ke své funkci, kterou jako čerpací stanice pohonných hmot plní, není v době své instalace k této funkci dopravním prostředkem, není ani kompresorem, přemístitelným stavebním strojem a zařízením (rozuměj stavebním), buldozerem, vysokozdvihným vozíkem, pojízdnou zdvihací plošinou, zemědělským a lesnickým strojem, zařízením na údržbu silnic, sněžným pluhem, sněžným skútretem ani jiným obdobným zařízením, přičemž obdobou těchto zařízení může být jen takové zařízení, které je vybaveno pohonem znečišťujícím ovzduší. Čerpací stanici v její funkci, jíž je výdej a čerpání pohonných hmot, tj. nakládání s látkami, které mohou způsobovat znečišťování ovzduší například odkapáváním s možností hoření či úniku znečišťujících látek do půdy, je proto ve smyslu zákona o ochraně ovzduší třeba považovat za stacionární zdroj znečišťování ovzduší, neboť se jedná o zařízení jiného technologického procesu, které může znečišťovat ovzduší. V souzené věci není určující, zda čerpací stanice je takovým objektem či stavbou, na kterou je třeba vydat stavební povolení či nikoliv, když z definice stacionárního zdroje znečišťování ovzduší uvedené v ust. § 4 odst. 3 zákona o ochraně ovzduší skutečně nevyplývá, že každý zdroj znečišťování ovzduší podléhá stavebnímu či jinému povolovacímu řízení. Určující je, jakým provozem a jakou technologií předmětná čerpací stanice způsobuje či může způsobovat znečišťování ovzduší.

Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 3. 2004, čj. 6 A 51/2001-30 (právní věty, publ. pod č. 494/2005 Sb. NSS)

I. Poplatkovou povinnost za znečišťování ovzduší provozem velkého zdroje znečišťování (zde: kotelny na tuhá paliva postavené v objektu pivovaru) má provozovatel, jímž je právnická nebo fyzická osoba, která má právo nebo faktickou možnost tento zdroj

provozovat [§ 17 odst. 1, § 4 písm. a) zákona č. 309/1991 Sb., o ovzduší, § 6 odst. 1 zákona ČNR č. 389/1991 Sb., o státní správě ochrany ovzduší a poplatcích za jeho znečišťování].

II. Veřejnoprávní povinnost nelze převést prostředky soukromého práva na někoho jiného. Smlouva o nájmu pivovaru obsahující ujednání o tom, že platit poplatky za znečišťování ovzduší provozem velkého zdroje znečišťování, nacházejícího se v objektu pivovaru, je povinností pronajímatele, je pro účely řízení o vyměření poplatku v dotčeném rozsahu právně neúčinná. Rozhodnutí České inspekce životního prostředí o vyměření poplatku nikoli pronajímateli, ale provozovateli je zákonné.

Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2008, sp. zn. 25 Cdo 769/2006

Podle § 21 odst. 1 lesního zákona právnické a fyzické osoby, které při své činnosti používají nebo produkuje látky poškozující les a les ohrozí nebo poškodí, jsou povinny provádět opatření k zabránění nebo zmírnění jejich škodlivých následků. Podle odstavce 2 dojde-li v návaznosti na provádění výstavby k přerušení souvislosti ucelených lesních částí, lesních cest nebo jiných objektů a zařízení sloužících hospodaření v lese, je ten, kdo je způsobil, povinen osobě, které tím vznikla újma, nahradit i zvýšené provozní náklady, které jí tím vznikly. Ustanovení o ekologické újmě podle zvláštních předpisů nejsou tím dotčena. Podle odstavce 3 za lesní porost smýcený v souvislosti s prováděním výstavby je investor povinen zaplatit to, čeho by vlastník lesa při řádném hospodaření dosáhl, kdyby nedošlo k předčasnému smýcení lesního porostu, a to po odečtení částky, kterou případně získal za dříví z likvidovaného lesního porostu. Podle odstavce 4 Ministerstvo v dohodě s Ministerstvem financí stanoví právním předpisem způsob výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích. Z gramatického i logického výkladu tohoto ustanovení lze dovodit, že odstavec 4 tohoto ustanovení, obsahující zmocnění výkoné moci stanovit podzákonnou právní normou způsob výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích, se vztahuje na všechny tři skutkové podstaty poškozování lesa obsažené v odstavcích 1–3 tohoto ustanovení. I když odstavec 1 tohoto ustanovení směřuje především k uložení preventivních opatření k zabránění vzniku škod a následných opatření ke zmírnění již vzniklých škodlivých následků, nebrání tato dikce tomu, aby i pro účely odpovědnosti za škodu způsobenou provozní činností (vypouštěním škodlivých exhalací) na lesních porostech stanovil podzákonný předpis bližší pravidla způsobu výpočtu náhrady škod. Znalec P. A., CSc., tedy nepochybil, použil-li tuto normu pro výpočet výše škody na předmětných lesních porostech žalobce, a nepochybily ani soudy obou stupňů, když ze závěrů jeho znaleckého posudku při zjišťování skutkového stavu a zkoumání podmínek odpovědnosti žalované za škodu vycházely. (...) Znalcem použita metoda opírající se o rozptylovou studii při výpočtu škody je přitom standardním řešením odpovídajícím tomu, že k poškozování lesních porostů imisemi dochází již mnoho let dlouhodobou činností velkého počtu zdrojů exhalací a že rozptylování škodlivin do lesních porostů ovlivňuje celá řada faktorů, které se promítají do intenzity a rozložení výsledného působení škodlivin. Zároveň nelze za událost, z níž škoda opakovaným poškozováním lesních porostů exhalacemi vznikla, považovat každodenní působení exhalací na lesní porosty, nýbrž výsledek tohoto působení, který se v určitém časovém úseku projevil. Proto se rozsah škod určoval – v souladu s Pokyny MLVH ČSR pro výpočet

náhrad za poškozování lesů ze dne 4. 6. 1986, uveřejněnými ve Věstníku MLVH ČSR dne 1. 7. 1986 – za období jednoho kalendářního roku; stejnou úpravu v tomto směru ostatně obsahují i pozdější právní předpisy o výpočtu náhrad za poškozování lesů, a to vyhláška č. 81/1996 Sb., o způsobu výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na produkčních funkcích lesa, a vyhláška č. 55/1999 Sb., o způsobu výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích. Neexistuje-li prozatím metoda, pomocí níž by bylo možno zcela přesně určit výši škody na lesních porostech na jednotlivých územích ve vztahu k jednotlivým zdrojům znečištění, je výpočet opírající se o rozptylovou studii a G. matematický model plně dostačujícím podkladem pro závěr o výši škody (srov. ustanovení § 136 o.s.ř.). (...) Smyslem občanskoprávního institutu náhrady škody je reparovat újmy vzniklé tomu, na jehož majetku či jiných hodnotách byly způsobeny, a adresátem náhrady (poškozeným) je proto ten, v jehož majetkovém stavu se určitá škodná událost projevila negativním způsobem.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 25 7. 2008, C-237/07, Dieter Janecek v. Freystaat Bayern (ze shrnutí)

Článek 7 odst. 3 směrnice 96/62 o posuzování a řízení kvality vnějšího ovzduší, ve znění nařízení č. 1882/2003, musí být vykládán v tom smyslu, že v případě rizika překročení výstražných prahových hodnot částic jemné frakce PM_{10} nebo mezních hodnot musí mít bezprostředně dotčení jednotlivci možnost vyžadovat, aby příslušné vnitrostátní orgány vypracovaly akční plán, přestože na základě vnitrostátního práva disponují dalšími prostředky, kterými mohou vyžadovat, aby příslušné orgány přijaly opatření pro boj proti znečištění ovzduší (viz bod 42, výrok 1). Na základě čl. 7 odst. 3 směrnice 96/62 o posuzování a řízení kvality vnějšího ovzduší, ve znění nařízení č. 1882/2003, mají členské státy, s výhradou přezkumu vnitrostátního soudu, povinnost přijmout v rámci akčního plánu a v krátké době vhodná opatření ke snížení rizika překročení mezních hodnot částic jemné frakce PM_{10} nebo výstražných prahových hodnot na minimum a postupnému navrácení se na úroveň pod uvedenými hodnotami, s ohledem na skutkové okolnosti a všechny dotčené zájmy (viz bod 47, výrok 2).

Nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 41/08

V mezích zmocnění zákona o ochraně ovzduší měla posuzovaná vyhláška sledovat zakotvení pravidel a opatření vedoucích k ochraně vnějšího ovzduší před vnášením znečišťujících látek spalováním suchého rostlinného materiálu nad míru přiměřenou okolnostem a poměrům ve městě. Prvou sledovanou podmínkou vyhláška stanovila, že spalování se může dít leda pod dohledem osoby starší 18 let, druhou pak zakotvila odpovědnost vlastníka, resp. nájemce pozemku za plnění povinností stanovených vyhláškou. (...) Ohledně povinného dohledu osoby starší 18 let budiž předesláno, že předmětné zmocnění obsažené v zákoně o ochraně ovzduší je široké a dává obcím možnost stanovit pro spalování podmínky a omezení vztahující se jak k době spalování, jeho rozsahu či vymezení toho, co spalovat lze, tak i k osobám, které spalování provádějí (nemá-li volené kritérium rozlišení diskriminační povahu). Při posuzování hranice, kam až smí obec při stanovení takových podmínek zajít a do jaké míry činnost omezit,

je navíc třeba přihlížet k tomu, že obecně závaznou vyhláškou lze spalování suchého rostlinného materiálu dokonce zcela zakázat, i když za podmínky, že obec zajistí jeho odstraňování jiným způsobem (§ 3 odst. 5 zákona o ochraně ovzduší); zakotvení této povinnosti je ochranou před svévolným zakazováním předmětné činnosti. V případě uvedeného povinného dohledu je dle Ústavního soudu vazba na účel předvídaný zákonem o ochraně ovzduší dovoditelná. Posuzovaná vyhláška města Chrástava ve svém prvním bodě stanoví, že spalovat suchý rostlinný materiál je možné pouze ve dnech, kdy není bezvětří nebo teplotní inverze, a jen tak, aby ostatní obyvatelé nebyli obtěžováni kouřem. Taková formulace dává značné výkladové možnosti a město mohlo legitimně dojít k závěru, že vyhodnocení toho, zda konkrétní podmínky ten který den vyhovují předmětné dikci vyhlášky, by měl učinit dospělý člověk. Nepřímo tak předchází tomu, aby spalování probíhalo v podmínkách nevhodných, které by zapříčinily dočasné zhoršení kvality ovzduší.

Posuzované ustanovení o povinném dohledu se nijak nedotýká způsobilosti, k čemuž snad navrhovatel mířil. A to ani deliktní ani jiné. Osoba, která spalování provádí, bude v případě porušení ustanovení vyhlášky (včetně ustanovení o povinném dohledu) za toto své jednání odpovědná za podmínek stanovených zákonem č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Vyhláškou není řečeno, že osoby provádějící pálení v rozporu s ní nejsou za spáchaný přestupek odpovědné oproti obecné úpravě až do dovršení věku 18 let. Do vymezení způsobilosti, resp. hranice odpovědnosti za přestupek, vyhláška nezasahuje. Stanoví jen další podmínku pro spalování. Taktéž druhé z napadených ustanovení vyhlášky, podle něhož za splnění vyhláškou uložených podmínek odpovídá vlastník, resp. nájemce pozemku, na němž spalování probíhá, z hlediska prověřovaného kroku testu ob stojí. Jak bylo již uvedeno, rozsah zmocnění pro obce je velmi široký, neboť obec může spalování suchých rostlinných materiálů i zakázat. Pokud spalování povolí, musí pro činnost podle klimatických podmínek, stavu ovzduší ve svém územním obvodu, vegetačního období, hustoty zástavby, ale i osob, které jej vykonávají (tedy okolností nejlépe známých obci samotné), vytvořit takové podmínky, které zajistí naplnění cíle regulace. Jestliže tedy obec neuplatní svoji pravomoc spalování zakázat a upravit likvidaci odpadu jinak, to znamená způsobem finančně zcela jistě náročnějším, jde o úpravu, která je v zájmu vlastníků a nájemců, kteří se takto mohou zbavovat rostlinného odpadu způsobem pro ně ekonomicky výhodnějším. Z toho lze dovozovat zmocnění vztahovat deliktní odpovědnost za dodržování podmínek spalování i na každého vlastníka či nájemce coby uživatele pozemků. (...) Z podstaty problému vyplývá, že uvedené ustanovení obecní vyhlášky nezakládá objektivní odpovědnost vlastníka pozemku za to, že někdo jiný na jeho pozemku proti jeho vůli pálí odpad při současném porušení podmínek stanovených předmětným samosprávným předpisem. Přestupkové jednání je jednáním zaviněným alespoň ve formě nedbalosti. Nelze proto v tomto případě konstruovat bezbřehou odpovědnost vlastníka, či nájemce pozemku.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1935/2003

Posouzení přípustnosti imisí vychází z tzv. generální klauzule, obsažené v § 127 odst. 1 ObčZ, podle které vlastník věci se musí zdržet všeho, čím by nad míru přiměřenou

poměrům obtěžoval jiného anebo čím by vážně ohrožoval výkon jeho práv. Jsou zde upraveny dvě skutkové podstaty – obtěžování jiného a vážné ohrožení výkonu jeho práv. Obtěžování je právně významné jen v případě, že je „nad míru přiměřenou poměrům“, zatímco pokud by v důsledku imise došlo k vážnému ohrožení výkonu práva, je otázka míry přiměřené poměrům bez významu. Rozdíl mezi ohrožením výkonu práva a obtěžováním jiného spočívá v tom, že ohrožování se týká přímo výkonu práv chráněného subjektu anebo dokonce jejich existence; obtěžování vlastnímu výkonu práva nebrání, ale činí jej obtížným nebo nepříjemným. Pokud v důsledku jednání vlastníka dochází k vážnému ohrožení vlastnického práva jiného, spočívajícímu v poškozování věci, jde o neoprávněný zásah podle § 127 odst. 1 ObčZ bez ohledu na to, zda tento zásah překračuje míru přiměřenou poměrům.

POZNÁMKY: